

¹⁴ *Laffranque J.* A Glance at the Estonian Legal Landscape in View of the Constitution Amendment Act / J. Laffranque // *Juridica International.* – 2007. – № 12. – P. 58.

¹⁵ Constitutional Judgement 3-4-1-1-05 Judgement of the Supreme Court en banc 19.04.2005 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nc.ee/?id=391>

¹⁶ *Laffranque J.* A Glance at the Estonian Legal Landscape in View of the Constitution Amendment Act / J. Laffranque // *Juridica International.* – 2007. – № 12. – P. 60.

¹⁷ Constitutional Judgement 3-4-1-3-06 Opinion of the Constitutional review Chamber of the Supreme Court on the interpretation of the Constitution : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nc.ee/?id=663>

¹⁸ *Laffranque J.* A Glance at the Estonian Legal Landscape in View of the Constitution Amendment Act / J. Laffranque // *Juridica International.* – 2007. – № 12. – P. 64.

Резюме

Довгань Г. В. Конституційні зміни як передумова вступу Естонської Республіки до Європейського Союзу.

Стаття присвячена аналізу Закону про внесення змін до Конституції Естонської Республіки, який було прийнято 14 вересня 2003 року. Висвітлено процес прийняття цього закону. Автор розглядає зміст його основних положень. Значна увага зосереджена на висновку Верховного Суду Естонської Республіки від 11 травня 2006 р., в якому вперше було використано розглянутий закон.

Ключові слова: Закон про внесення змін до Конституції Естонської Республіки, Верховний Суд Естонської Республіки, Європейський Союз, фундаментальні принципи, суверенітет.

Резюме

Довгань Г. В. Конституционные изменения как предпосылка вступления Эстонской Республики в Европейский Союз.

Статья посвящена анализу Закона про внесение изменений в Конституцию Эстонской Республики, который был принят 14 сентября 2003 года. Освещён процесс принятия этого закона. Автор рассматривает его основные положения. Значительное внимание уделено заключению Высшего Суда Эстонской Республики от 11 мая 2006 г., в котором впервые был применён рассматриваемый закон.

Ключевые слова: Закон про внесение изменений в Конституцию Эстонской Республики, Высший Суд Эстонской Республики, Европейский Союз, фундаментальные принципы, суверенитет.

Summary

Dovhan H. Constitutional amendments as the prerequisite for the Republic of Estonia accession to the European Union.

The article is devoted to the analysis of the Constitution of the Republic of Estonia Amendment Act, which was adopted on 14.09.2003. The process of its adoption has been elucidated. The author examined its main provisions. Special attention is paid to the opinion of the Supreme Court of the Republic of Estonia of 11 May 2006, which was based for the first time on the aforementioned Act.

Key words: Constitution of the Republic of Estonia Amendment Act, Supreme Court of the Republic of Estonia, European Union, fundamental principles, sovereignty.

УДК 342.7

Т. А. КОСТЕЦЬКА

Тетяна Анатоліївна Костецька, кандидат юридичних наук, доцент, старший науковий співробітник Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Ефективність проведення виборів для сучасної демократичної держави, відкритого суспільства, здатних забезпечити дотримання конституційних прав громадян щодо їх участі в управлінні державними справами, вирішення питань місцевого значення, – складова багатьох чинників. Нині так звана «демократія участі» практично неможлива для здійснення без використання інформаційно-комунікаційних технологій, розвиток яких спричиняє суттєві зміни у принципах функціонування суспільних відносин, впливає на формування якісно нового громадянського суспільства. У цьому зв'язку сучасні, насамперед зарубіжні дослідники (І. Масуда, Б. Барбер, Л. Гроссман та ін.), обґрунтовують ідею про еволюцію представницької демократії у сучасному інформаційному суспільстві в систему «електронної демократії»¹.

Вказані проблеми є актуальними та своєчасними для України, яка вже сприйняла доктрину інформаційного суспільства як частину державної політики та закріпила основні засади його розвитку й становлення на

законодавчому рівні, і для якої важливим напрямом на сучасному етапі політико-правового розвитку стала реалізація цінностей громадянського суспільства. Серед них – запровадження електронних форм участі кожного громадянина чи просто члена суспільства брати участь у вирішенні питань суспільного значення як основи життєдіяльності, життєздатності громадянського суспільства.

Становлення демократичних інститутів супроводжується, зокрема, постійною модернізацією виборчого законодавства, застосуванням новітніх технологій та електоральних процедур. При цьому вихідним і визначальним критерієм розробки й використання технологій у виборчій практиці повинні бути їхня відповідність демократичним принципам, морально-етичним нормам, спрямованість на забезпечення реалізації основних політичних прав і свобод громадян, суворе дотримання правових приписів, оскільки використання технологій, які не відповідають зазначеним критеріям, веде до руйнування демократичного правопорядку².

Як відомо, основні стадії виборчого процесу відносно врегульовані на законодавчому рівні, однак проблеми використання виборчих технологій, які не завжди базуються на встановлених демократичних принципах проведення виборів, етичних нормах, залишаються невирішеними. Проведення виборів на визначених законодавством засадах публічності й відкритості; свободи передвиборної агітації, рівного доступу всіх суб'єктів виборчого процесу до засобів масової інформації (далі – ЗМІ) зумовлює виникнення різноманітних інформаційних відносин з різним ступенем правового регулювання.

Практика проведення вітчизняних парламентських, президентських та місцевих виборів засвідчила, в тому числі, що оперативне інформування учасників виборчого процесу на всіх його стадіях, інформація про динаміку участі громадян у голосуванні, своєчасне оголошення результатів виборів тощо відіграють значну роль у визнанні підсумків голосування легітимними та юридично достовірними, унеможливають маніпулювання суспільною свідомістю, застосування різного роду сумнівних виборчих технологій.

Складно применшити значення якісного інформаційного середовища, що супроводжує всі стадії виборчого процесу, підвищує ступінь його прозорості, легітимності будь-яких виборів, демократичності формування представницьких органів, обрання на виборні посади тощо. Певно, якщо це відбуватиметься за умови, що об'єкт електоральної інформації має забезпечуватися відповідно до встановлених законодавством принципів: відкритості, доступності; об'єктивності, вірогідності, повноти; законності одержання, використання, пошуку тощо.

Законодавство про парламентські вибори, яке вперше у виборчому законодавстві виокремило спеціальну групу норм, встановлює цільове призначення інформаційного забезпечення виборів – забезпечення виборцям можливості доступу до різнобічної, об'єктивної та неупередженої інформації, потрібної для здійснення усвідомленого, поінформованого, вільного вибору (ст. 63 Закону України «Про вибори народних депутатів України» від 17 листопада 2011 р. з подальшими змінами). Новітнє законодавство про місцеві вибори 2015 р. також закріплює подібні положення як основні засади інформаційного забезпечення виборів (ст. 49 Закону України «Про місцеві вибори»).

Виокремлення інформаційного забезпечення виборів як самостійного інституту спонукало спеціалістів до пошуків визначення критеріїв розмежування зазначеного поняття із взаємопов'язаними поняттями передвиборної агітації. Як окрема самостійна стадія виборчого процесу, передвиборна агітація має значну роль в інформаційному забезпеченні, оскільки саме під час її проведення виборці одержують інформацію, яка може вплинути на їхній свідомий вибір під час голосування.

Серед законодавчих нововведень – також поділ інформаційного забезпечення виборів на загальне та спеціальне (ст. ст. 64–65 Закону України «Про вибори народних депутатів України» та ст. ст. 50, 51 Закону України «Про місцеві вибори»). Загальне інформаційне забезпечення включає інформування виборців про: виборчі права громадян та способи їх здійснення і захисту; можливість та процедури перевірки включення себе й інших виборців до Державного реєстру виборців та списків виборців на виборчих дільницях; можливість і порядок зміни виборцю місця голосування (виборчої дільниці) без зміни виборчої адреси; адресу місцезнаходження окружної та дільничної виборчих комісій виборчої дільниці, до яких належить виборча адреса виборця; приміщення для голосування, його дату, час та процедуру; спосіб заповнення виборчого бюлетеня тощо. Спеціальне – інформування виборців про, наприклад, зареєстрованих кандидатів та суб'єктів їх висування; передвиборні програми партій та кандидатів у депутати в одномандатних округах; скасування реєстрації (вибуття) кандидата у депутати тощо.

Таким чином встановлені змістовні напрями інформаційного забезпечення виборів, інформування виборців; засади використання ЗМІ у виборчому законодавстві, інформаційної відкритості діяльності виборчих комісій; поширення інформації про результати опитування громадської думки в таких процесах тощо.

Зазначені обставини актуалізують необхідність поглиблення наукових досліджень інформаційних аспектів виборчого процесу в світлі визнаної багатьма науковцями, практиками доцільності розроблення нової цілісної доктрини виборчого права, формування концептуальних засад реалізації виборчих прав громадян.

Набуває значущості доцільність проведення комплексного теоретико-прикладного аналізу інформаційного забезпечення виборів, осмислення юридичної сутності цього багатогранного явища, надання змістовної характеристики інформаційного забезпечення виборів як конституційно-правової категорії; з'ясування його структурних елементів; уніфікації інформації, як предмета інформаційного забезпечення, його форм, методів тощо. Завданнями подібних досліджень має, зокрема, стати також аналіз конституційних засад інформаційного забезпечення виборів в Україні, положень чинного виборчого законодавства, розроблення науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення правового регулювання відповідних процесів та ін.

За останні роки підготовлено чимало наукових праць, дисертаційних досліджень, монографій політологів, управлінців, правознавців у названих напрямках, хоча комплексного конституційно-правового аналізу інформаційного забезпечення як самостійного інституту поки немає. Серед досліджень останніх років заслуговують на увагу доробки з відповідної тематики таких вітчизняних та зарубіжних вчених, як: Л. Аглесва, М. Афанасьєва, С. Большаков, О. Винников, А. Головін, С. Кошемаріна, Д. Ланде, В. Мостовщиков, В. Співак, В. Фурашев, Л. Чорній, В. Шеверєва та ін. Предметом існуючих, зокрема дисертаційних досліджень, стали окремі проблеми, пов'язані насамперед з інститутами передвиборної агітації, реєстрації виборців, виборчими технологіями, правовою культурою учасників виборчого процесу тощо. Між тим, у спеціальній літературі раніше вже була здійснена спроба висвітлити сутність, структуру інформаційного забезпечення виборів як юридичної конструкції, встановити її елементи, проаналізувати конституційно-правові засади регулювання³.

В аспекті викладеного **метою** цієї роботи є спроба осмислення юридичної сутності інформаційного забезпечення виборів як виборчого інституту, подальше вдосконалення теоретичних та конституційно-правових засад інформаційного забезпечення виборчого процесу як правової гарантії здійснення громадянами України права на участь у безпосередній демократії.

Інформаційне забезпечення за сутністю, за змістом, формою – явище складне. Як поняття, воно має у спеціальній літературі різноманітні трактування⁴. У своїй основі наявні визначення вкладаються в одну загальну схему: інформаційне забезпечення – це впорядкована система дій, пов'язаних із створенням, зберіганням, пошуком, отриманням, використанням, розповсюдженням тощо відомостей незалежно від сфери застосування. Тобто, інформаційне забезпечення можна визначити як сукупність певних дій, що гарантують здійснення інформаційного процесу, інформаційної діяльності.

У виборчому процесі інформаційне забезпечення можна уявити у вигляді спеціального механізму (організаційного, технологічного, правового), який створює умови щодо отримання спеціальними учасниками відповідних конституційних відносин (виборцями, кандидатами на виборні посади, членами виборчих комісій, представниками ЗМІ тощо) різнобічної, об'єктивної та неупередженої інформації, потрібної їм для здійснення усвідомленого, поінформованого, вільного волевиявлення, здійснення покладених повноважень щодо організації, висвітлення виборчих процесів.

Комплексний підхід до аналізу досліджуваного поняття опосередковує визначення змістовного (функціонального) аспекту інформаційного забезпечення виборів. У даному випадку йдеться про інформаційний процес, пов'язаний з проведенням виборів, об'єктом якого є сукупність взаємообумовлених суспільних відносин, направлених на реалізацію однієї з пріоритетних конституційних форм безпосередньої демократії. Як справедливо вказується, зараз вибори є практично основним і найбільш поширеним у практиці конституціоналізму установчим способом формування складу органів здійснення різних видів публічної влади⁵.

До того ж, інформаційне забезпечення є практичною реалізацією таких конституційних прав громадян України, як: право вільно обирати і бути обраним до представницьких органів, на виборні посади та право кожного на інформацію. З точки зору інформаційних процесів такі відносини визначають ще й як інформаційні. Предметом їх є характерні відомості, сукупність яких у виборчому процесі називають електоральною інформацією.

Зокрема, основними напрямками функціонування й розвитку названих виборчих відносин можна назвати:

1) забезпечення поінформованості виборців з питань виборчого законодавства, проблем державотворення, місцевого самоврядування, конституційної реформи з метою розвитку політико-правової культури громадян, підвищення їхньої правосвідомості як реальних і потенційних учасників названих процесів (інформування через ЗМІ); інформування громадян Центральною та іншими виборчими комісіями про хід виборчої кампанії; здійснення консультативних заходів, спрямованих на роз'яснення положень чинного виборчого законодавства, особливо в частині нововведень, усвідомлення учасниками виборчого процесу відповідальності за порушення виборчого законодавства тощо;

2) підвищення професійних знань організаторів виборів, членів виборчих комісій з метою забезпечення кваліфікованого проведення таких заходів;

3) забезпечення правової поінформованості кандидатів на виборні посади та їх довірених осіб, політичних партій – суб'єктів виборчого процесу – та їх уповноважених осіб, спостерігачів з питань висування і реєстрації кандидатів у депутати, правил ведення передвиборної агітації, встановлених чинним законодавством, спілкування з виборцями, представниками ЗМІ.

Звісно, що використання останніх у виборчому процесі при висвітленні основних стадій його проведення, оприлюдненні результатів – це окремий змістовний напрям інформаційного забезпечення. Діяльність ЗМІ є однією з найвагоміших гарантій активної та свідомої участі громадян у здійсненні волевиявлення, основою громадського контролю за діяльністю виборчих комісій, інших суб'єктів виборчого процесу, запорукою високого рівня організації виборів тощо. Виборче законодавство досить детально регламентує правила використання у відповідних процесах.

Дослідники називають, зокрема, такі основні функції, як: агітаційна, інформаційна та просвітницька, що їх виконують ЗМІ у виборчому процесі.

Зокрема, новітнє законодавство про місцеві вибори закріпило обов'язок за всіма ЗМІ незалежно від форми власності справедливо, збалансовано та неупереджено висвітлювати хід підготовки й проведення місцевих виборів у новинах, інформаційних випусках, ток-шоу, дискусійних та інших програмах. Разом із тим встановлений обов'язок виборчих комісій, органів державної влади, органів влади АРК, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб в межах своїх повноважень і компетенції надавати представ-

никам ЗМІ інформацію щодо ходу підготовки і проведення місцевих виборів (п. 4 ст. 13 Закону України «Про місцеві вибори»). Чинне законодавство встановлює також положення щодо зобов'язань, зокрема, інформаційних агентств та ЗМІ поширювати повідомлення про перебіг виборчого процесу, події, пов'язані із виборами, базуючись на засадах достовірності, повноти й точності, об'єктивності інформації та її неупередженого подання, відповідно до фактів, не допускаючи перекручування інформації; збалансовано висвітлювати коментарі всіх партій та кандидатів у депутати щодо подій, пов'язаних із виборами (ст. 66 Закону України «Про вибори народних депутатів»).

Очевидно, що законодавець найбільшу увагу звертає на регламентування лише інформаційної та агітаційної функцій ЗМІ. Спеціалісти підкреслюють, що їх просвітницька роль майже не стала предметом нормативного регулювання, на відміну від практики багатьох країн розвинутої демократії, де просвітницькій роботі з електоратом через ЗМІ приділяється значна увага.

Між тим, сучасна практика підготовки проведення виборів Президента України, місцевих виборів виявила не тільки певну проблемність в реалізації чинного виборчого законодавства, в тому числі і щодо використання ЗМІ, а й тенденції до значного розширення вищезазначених функцій. Використовуючи доробок науковців щодо визначення функціональної ролі ЗМІ у розвитку інститутів громадянського суспільства⁶, можна, окрім названих, виділити такі, як: функція формування і вираження громадської думки, контрольна і функція критики, мобілізаційна.

Зокрема, незважаючи на постійне вдосконалення і новелізацію, виборче законодавство не досить чітко визначає місце вказаних ЗМІ у відповідних процесах. Трапляються випадки порушення законодавчого принципу рівних умов використання ЗМІ кандидатами на виборні посади, існують проблеми застосування юридичної відповідальності до ЗМІ за порушення вимог чинного законодавства тощо. Все ще актуальними залишаються проблеми, обґрунтовані значно раніше на досвіді проведення виборчих кампаній, такі як: невизначеність статусу ЗМІ у виборчому процесі; відсутність діючої системи загальних етичних стандартів професійної діяльності журналістів тощо⁷.

Ефективність інформаційного забезпечення виборів – складова багатьох чинників, і вона визначається передусім не тільки змістом певних відомостей, а й установленими законодавством принципами їх функціонування.

Так, інформація, як предмет інформаційного забезпечення, є багатоманітною як за засобами поширення, формою закріплення (вираження), так і за відомостями, що є її змістом, наділена певними характерними ознаками. Насамперед незалежно від змісту ця інформація завжди має соціальну значимість, є політичною. За режимом доступу відомості щодо виборів є інформацією відкритою. Презумпція відкритого характеру електоральної інформації зумовлена, передусім законодавчо закріпленими принципами публічності й відкритості підготовки, організації і проведення виборів. Окремі відомості містять, наприклад, ознаки інформації, яка за чинним законодавством (ст. 11 Закону України «Про інформацію») визначаються як інформація про фізичну особу (персональні дані) – відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована. За режимом доступу така інформація є конфіденційною, з обмеженим доступом. Зокрема, характер персональних даних мають: списки виборців на спеціальних виборчих дільницях, які містять щодо кожного виборця відомості про: прізвище, власне ім'я (усі власні імена), по батькові (за наявності); дату народження (число, місяць, рік); адресу місця проживання (ст. 34 Закону «Про місцеві вибори»).

Наведене, зрозуміло, не вичерпує всієї розмаїтості проблемних питань вдосконалення інформаційного забезпечення як насамперед діяльності, спрямованої на створення умов надходження необхідної інформації до учасників виборчого процесу, підвищення їх поінформованості, сприяння організованості, упорядкованості всієї системи. Виникає доцільність комплексного аналізу особливостей функціонування різноманітних за суб'єктами, об'єктами, змісту відносин, стану правового регулювання, формулювання науково обґрунтованих пропозицій щодо їх впорядкування. Актуальними є подальші розробки поставлених та інших проблем безпосередньої участі громадян у розбудові основних інститутів громадянського суспільства.

¹ Про основні концепції електронної демократії див., напр.: *Берега А. В.* Реформування публічної влади: сучасні концепції та політична практика : моногр. / А. В. Берега. – К., 2012. – С. 143–155.

² *Афанасьєва М. В.* Конституційно-правове забезпечення виборчих технологій в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / М. В. Афанасьєва. – Одеса, 2003. – С. 1.

³ Див., напр.: *Костецька Т. А.* Правові аспекти інформаційного забезпечення виборів та референдумів в Україні: Розділ колект. моногр. / Т. А. Костецька // Конституційно-правові форми безпосередньої демократії в Україні: проблеми теорії і практики. – К., 2001.

⁴ *Калюжний Р. А.* Інформаційне забезпечення державного управління (на прикладі системи органів внутрішніх справ) / Р. А. Калюжний // Державне управління: теорія і практика. – К., 1998. – С. 402–403; *Костецька Т. А.* Особливості інформаційного забезпечення у місцевому самоврядуванні / Т. А. Костецька // Вказана праця. – С. 109–111; Інформаційне забезпечення управлінської діяльності в умовах інформатизації: організаційно-правові питання теорії і практики : моногр. за ред. Р. А. Калюжного, В. О. Шамрая – К., 2002. – С. 37–43 та ін.

⁵ *Шаповал В. М.* Сучасний конституціоналізм : моногр. / В. М. Шаповал. – К., 2005. – С. 303–417.

⁶ *Бойчук І. В.* Засоби масової інформації як інститут громадянського суспільства в Україні (на прикладі західних областей) : автореф. дис. ... канд. політ. наук / І. В. Бойчук. – К., 2014. – С. 7.

⁷ *Винников О.* Прозорі вибори та ЗМІ в Україні: правове регулювання : моногр. / О. Винников, Л. Чорній. – К., 2004.

Резюме

Костецька Т. А. Інформаційне забезпечення як невід'ємна складова виборчого процесу: теоретико-правові аспекти.

Стаття присвячена визначенню напрямків формування якісно нового громадянського суспільства як інформаційного суспільства, як суспільства електронної демократії. Розкриваються роль та значення інформаційних аспектів виборчого процесу. Здійснена спроба осмислення юридичної сутності інформаційного забезпечення виборів як конституційно-правової категорії. Придільена увага з'ясуванню його структурних елементів, стан їх правового забезпечення. Висвітлюється роль та функції ЗМІ у відповідних процесах, аналізуються окремі проблемні питання законодавчого регулювання.

Ключові слова: електронна демократія, громадянське суспільство, виборче право, інформаційне забезпечення виборів, ЗМІ і виборчий процес.

Резюме

Костецкая Т. А. Информационное обеспечение как неотъемлемая составляющая избирательного процесса: теоретико-правовые аспекты.

Работа посвящена определению направлений формирования качественно нового гражданского общества как общества информационного, как общества электронной демократии. Раскрываются роль и значение информационных аспектов избирательного процесса. Осуществляются некоторые подходы к осмыслению сущности информационного обеспечения выборов как правовой категории. Анализируются его структурные элементы, состояние их правового обеспечения. Уделено внимание роли и функциям СМИ в избирательном процессе, проблемам законодательного регулирования их деятельности.

Ключевые слова: электронная демократия, гражданское общество, избирательное право, информационное обеспечение выборов, СМИ и избирательный процесс.

Summary

Kostetska T. Information support as an integral part of the electoral process: theoretical and legal aspects.

This article devoted to defining the direction of forming a qualitatively new civil society as Information society, as e-democracy society. The role and importance of the election process's information aspects are revealing. The attempt of understanding the legal nature of information support of elections as the constitutional and legal category has made. The article focuses on the elucidation of elections information support's structural elements and their legal providing. The role and functions of mass media in the relevant processes are highlighting, some problematic issues of legal regulation are reviewing.

Key words: e-democracy, civil society, electoral right, information support of election, mass media, electoral process.

УДК 342.53

Н. Л. ОМЕЛЬЧЕНКО

Наталія Леонідівна Омельченко, кандидат юридичних наук, доцент, науковий співробітник Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України

ПОНЯТТЯ, ПРИНЦИПИ ТА МІСЦЕ ПАРЛАМЕНТСЬКОГО ПРАВА УКРАЇНИ У СИСТЕМІ ПРАВА

У сучасних умовах трансформаційних змін та глобалізаційних процесів проблеми формування й розвитку парламентського права України є важливим напрямом сучасної юридичної науки та практики. Вказана проблема зумовлює виняткову актуальність та необхідність комплексного дослідження також з позицій того, що вона є основоположною для розуміння феномена парламентаризму й законодавчої влади та формування чітких уявлень про категоріальне значення, правову природу, стан і динаміку застосування основних принципів функціонування парламенту і є основою знань про конституційно-правовий статус парламенту¹.

Метою статті є проведення наукового пошуку та обґрунтування нових теоретико-методологічних положень щодо формування й розвитку парламентського права України, системи його принципів, їх сутності та системної характеристики загальних і спеціальних принципів, котрі лежать в основі парламентського права України.

Найбільш дискусійним у сучасній конституційно-правовій літературі є питання щодо правової природи парламентського права. Значною мірою це зумовлено відсутністю єдності наукових позицій щодо визначення поняття парламентського права та його місця в системі права, розкриття його сутності і змісту, виділення предмета та методів правового регулювання, принципів та джерел парламентського права, розкриття його ознак і атрибутів.

Утвердження парламентського права збіглося у часі з історичним розвитком та становленням таких явищ, як парламент і парламентаризм, які тісно пов'язані між собою, хоча, власне, сам інститут парламенту